

N:o 79.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område; gifven Stockholms slott den 24 Mars 1899.

Med underdånig skrifvelse den 9 januari innevarande år har magistraten i Falun öfverlemnadt och till bifall förordadt en af stadsfullmäktige i Falun gjord underdånig ansökning, att staden måtte få, för stadens utvidgande och förskönande, mot löseskilling, som borde bestämmas efter de i kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 stadgade grunder, från den till förra landshöfdingebostället kungsgården Noret hörande, inom stadens område belägna mark inlösa ett med litt. B och C å en ansökningen bilagd, af stadsbyggmästaren G. Skarin öfver en del af kungsgårdens inom stadens område belägna mark upprättad karta betecknad område om tillsammans 24 hektar 85 ar 78 kvadratmeter samt, till utvidgande af den under anläggning varande stadsparken, likaledes inlösa ett område om 13 hektar 12 ar 97 kvadratmeter, å samma karta betecknad med litt. A, eller, derest hinder skulle möta för staden att förvärfva begge dessa områden, att staden måtte få inlösa det område, som å kartan betecknats med litt. B och C.

Bih. till Riksd. Prot. 1899. 1 Saml. 1 Afd. 62 Häft.

Vid den underdåniga ansökningen hafva jemte sistberörda karta fogats en af stadsbyggmästaren Skarin utarbetad och år 1886 utgifven karta öfver Falu stad samt en af förste landtmätaren C. O. Widmark år 1898 upprättad karta öfver alla egorna till kungsgården Noret jemte beskrifning äfvensom utdrag af stadsfullmäktiges i Falun protokoll den 7 sistlidne januari, hvaraf iihemtas, att, sedan, med anledning af en inom stadsfullmäktige väckt motion om vidtagande af lämpliga åtgärder för förvärfvande från sagda kronodomän af erforderligt jordområde för den nya sydöstra stadsdelens fortsättning och utsträckning åt söder, stadsfullmäktige uppdragit åt sitt beredningsutskott, förstärkt med ordförandena i drätselkammaren och byggnadsnämnden, att utreda, huru stora områden af ifrågavarande mark vore behöfliga för en ny stadsdel m. m., det sålunda förstärkta beredningsutskottet i ärendet afgifvit utlåtande af hufvudsakligen följande innehåll.

Med den tillväxt i folkmängd, staden redan under de senaste åren företett, vore en utvidgning af dess planlagda område af behovet påkallad, hvilket behof blefve rent af trängande inför den hastiga och storartade tillväxt i folkmängd, staden inom de allra närmaste åren med största sannolikhet ginge till mötes. Redan innevarande år komme en fabrik för tillverkning af lokomotiv och jernvägsvagnar att uppföras i stadens omedelbara närhet och delvis inom dess område, hvilken anläggning skulle bereda stadens folkmängd en omedelbar tillökning af omkring 3,000 personer, förutom hvad den utveckling af handel och handtverkerier, som af ej mindre berörda industriela anläggning än äfven den sanna- lika tillkomsten af två nya jernvägslinier, Falun—Vansbro och Falun—Kilafors, framkallades, kunde medföra med afseende på ökad folkmängd. Då staden mot söder begränsades af sjön Tisken, mot öster af en betydlig höjdsträckning, mot norr af en genom sitt sankt läge för byggnadsverksamhet otjenlig trakt och mot vester af en århundraden igenom af kopparrök från Falu grufva förbränd och för all vegetation oemottaglig ödemark, hänvisade det behof af väsentligt ökad tillgång på byggnadstomter, som redan inom den närmaste tiden komme att på ett kännbart sätt göra sig gällande, staden att för stadsplanens utvidgning söka förvärfva mark från den sydost om staden belägna kungsgården Noret.

Det å omförmälda, af stadsbyggmästaren Skarin öfver en del af kungsgårdens mark upprättade karta med litt. C betecknade område om 19 hektar 95 ar 95 kvadratmeter, utgörande kungsgårdens inom stadens område belägna åkerjord jemte den del af dess skogsmark, som vid eventuelt fränskiljande af denna åkerjord från kungsgårdens öfriga mark

syntes böra för vinnande af lämplig egogräns åtfölja åkerjorden, borde i första rummet åt staden förvärfvas, enär detta område, gränsande intill det sunda och tilltalande stadsplansområde, som under de sista åren bebygts i närheten af den s. k. promenaden, och beläget upp mot den under anläggning varande stadsparken samt sträckande sig i sydostlig riktning efter landsvägen till Korsnäs, skulle medgifva icke blott den sist bebygda stadsdelens fortsättning och utvidgning åt sydost, utan jemväl, till stadens förskönande, anläggning af en esplanad såsom en fortsättning af promenaden och ledande till stadens nya begravningsplats, hvarjemte vägen till Korsnäs komme att såsom hufvudgata sträcka sig rakt genom den nya stadsdelen. Härigenom skulle icke blott vägens nuvarande tvära krökningar undvikas, utan äfven begravningsplatsen komma att befrias från den störande inverkan af liflig landsvägstrafik, hvarförutom, om ock den sålunda tilltänkta nya stadsdelen komme att ligga något aflägsen från de äldre stadsdelarne, den i stället blefve närbelägnare ej mindre södra jernvägsstationen, der rörelsen vore i ständig ökning och dit de båda ifrågasatta nya jernvägslinierna skulle inledas, än äfven den blifvande vagnfabriken, till hvilken en öfvergång af slussen kunde bereda en kort förbindelseled från det område af kungsgårdens mark, hvarom nu vore fråga.

Då emellertid det med litt. C betecknade området icke ens för den närmaste framtiden skulle fylla behovet af byggnadsplatser, vore det med litt. B å kartan betecknade området, innehållande 4 hektar 89 ar 83 kvadratmeter, äfven för ändamålet behöfligt, och skulle detta senare område i följd af sitt högre, utmärkt sunda läge i skogens omedelbara närhet utan tvifvel blifva synnerligen lämpligt och begärligt till tomtplatser.

Med fästadt afseende å de betydliga uppoffringar, som af samhället och enskilde under de sista åren gjorts för anläggning af planteringar å skilda platser inom staden samt af en stadspark, till nytta och trefnad i främsta rummet för den arbetarebefolkning, som utgjorde största delen af stadens invånareantal, och hvilken stadspark kunde vinna en välbehöflig utvidgning genom kungsgårdens derintill gränsande skogsmark, hvarigenom ock den tilltänkta nya stadsdelen sattes i omedelbar förbindelse med stadsparken, syntes icke blott de nu nämnda områdena, som vore afsedda för stadsplanens utvidgning och till bebyggande inom den närmaste framtiden, utan äfven den inom stadens område liggande del af kungsgårdens skogsmark, som å kartan be-

tecknades med litt. A och omfattade 13 hektar 12 ar 97 kvadratmeter, böra åt staden förvärfvas.

Efter nådig remiss har domänstyrelsen den 24 nästlidne februari afgifvit underdånigt utlåtande öfver ansökningen; och har styrelsen dervid öfverlemnadt inhemtade yttranden af domänintendenten och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, af hvilka myndigheter domänintendenten, under anförande hufvudsakligen att staden åtminstone för de närmaste femtio åren knappast syntes vara i behof af det med litt. A å kartan betecknade området, föreslagit, att Kongl. Maj:t måtte endast i så måtto bifalla den underdåniga ansökningen, att staden finge inlösa de å kartan med litt. B och C betecknade egoområdena, och Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt om bifall till ansökningen i enlighet med domänintendentens förslag.

För egen del har domänstyrelsen anført, att kungsgården Noret blifvit genom styrelsens kontrakt den 2 mars 1888 utarrenderad under tolf års tid från den 14 mars 1889 mot ett årligt arrende af 1,100 kronor, deraf 100 kronor för fri disposition öfver skogsafkastningen; att från egendomen förut exproprierats jord dels för Gefle—Dala jernväg, dels af Falu stad för begravningsplats och väg till densamma, så att egendomens nuvarande område utgjorde 221 hektar 22 ar 95 kvadratmeter, deruti likväl icke inginge vägar och arealen af ett omtvistadt mindre område; att styrelsen för Gefle—Dala jernvägsaktiebolag jemväl anhållit att för utvidgning af Falu jernvägsstation få från egendomens nuvarande område ytterligare exproprieras tillsammans 3 hektar 56 ar 6 kvadratmeter med derå uppförda byggnader; samt att, derest denna underdåniga ansökning vunne nådigt bifall och Kongl. Maj:t jemväl bifölle Falu stads nu ifrågavarande ansökning om expropriation af de å kartan med litt. A, B och C betecknade områdena, af egendomen komme att återstå, att för statsverkets räkning förvaltas, 180 hektar 25 ar 6 kvadratmeter, men, om, såsom af de lokala myndigheterna föreslagits, stadens ansökning, i hvad den afsåge expropriation af det med litt. A. betecknade området, icke skulle bifallas, egendomens återstående areal komme att utgöra 193 hektar 38 ar 57 kvadratmeter, deraf 9 hektar 97 ar 6 kvadratmeter tomt och åker, 66 ar 3 kvadratmeter äng, 182 hektar 3 ar 27 kvadratmeter afrösningsjord, hufvudsakligast skogsmark, och 71 ar 8 kvadratmeter impediment; och har styrelsen förklaradt sig sakna anledning tillstyrka bifall till ansökningen, i hvad den afsåge rätt till expropriation af det å kartan med litt. A betecknade området, men, enär ofvannämnda med litt. B och C betecknade egoområdena ostridigt vore för stadens utvidgning behöfliga,

hemställt, att den underdåniga ansökningen om expropriation af dessa områden måtte bifallas, dervid styrelsen dock, jemte meddelande att å det med litt. C betecknade området funnes uppförda följande kronan tillhöriga åbyggnader, nemligen en dagkarlsstuga med tre rum och förstuga på nedra botten och två kammare på vinden, ett vedlider med bod, ett svinhus och en bod, förklarar sig anse, att för rätten att exproprieras detta område borde fästas det vilkor, att staden förklarades skyldig ombesörja nya byggnaders uppförande i stället för de nu befintliga äfvensom dermed följande tomtplanering.

På grund af hvad i ärendet förekommit vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

att af förra landshöfdingebostället kungsgården Noret må till staden Falun med eganderätt upplåtas de å ofvan omförmälda, af stadsbyggmästaren Skarin öfver en del af kungsgårdens mark upprättade karta med litt. B och C betecknade områden, tillsammans omfattande 24 hektar 85 ar 78 kvadratmeter, jemte derå växande skog, mot det att staden till kronan för nämnda områden erlägger lösen, som skall bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 är föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt,

att områdena må af staden tillträdas vid nu löpande arrendeperiods utgång den 14 mars 1901,

att löseskillingen skall erläggas vid tillträdet och af staden till landtränteriet i länet inbetalas,

att staden före områdenas tillträdande å den i kronans ego behållna delen af kungsgården å plats, som vid laga syn bestämmes, och enligt de närmare föreskrifter, som dervid meddelas, ej mindre verkställer erforderlig planering af tomter för uppförande af nya byggnader i stället för de å det med litt. C betecknade området nu befintliga än äfven, så tidigt att byggnaderna blifva till insyning färdiga före den 14 mars 1901, uppför dylika, för egendomens skötsel tillräckliga byggnader, hvarefter de äldre byggnaderna må af staden fritt disponeras, samt

att staden uppsätter och för all framtid underhåller stängsel mellan de upplåtta områdena och kronans angränsande mark;

viljande Kongl. Maj:t tillika föreslå Riksdagen att medgifva, att löseskillingen för ifrågavarande jordområden må tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts,

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Hans Wachtmeister.

---

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Kongl.
Höghet Kronprinsen Regenten i statsrådet å Stockholms
slott den 24 mars 1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
          WIKBLAD,
          friherre RAPPE,
          ANERSTEDT,
          VON KRUSENSTJERNA,
          grefve WACHTMEISTER,
          CLAËSON,
          DYRSSEN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet grefve Wachtmeister föredrog härefter:

En af stadsfullmäktige i Falun gjord, af magistraten derstädes med underdånig skrifvelse den 9 januari innevarande år öfverlemnad och till bifall förordad underdånig ansökning, att staden måtte få, för stadens utvidgande och förskönande, mot löseskilling, som borde bestämmas efter de i nådiga förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 stadgade grunder, från den till förra landshöfdingebostället kungsgården Noret hörande, inom stadens område belägna mark inlösa ett med litt. B och C å en ansökningen bilagd, af stadsbyggmästaren G. Skarin öfver en del af

kungsgårdens inom stadens område belägna mark upprättad karta betecknad område om tillsammans 24 hektar 85 ar 78 kvadratmeter samt, till utvidgande af den under anläggning varande stadsparken, likaledes inlösa ett område om 13 hektar 12 ar 97 kvadratmeter, å samma karta betecknad med litt. A, eller, derest hinder skulle möta för staden att förvärfva begge dessa områden, att staden måtte få inlösa det område, som å kartan betecknats med litt. B och C;

öfver hvilken ansökning domänstyrelsen afgifvit infor dradt underdånigt utlåtande och dervid öfverlemnade inhemtade yttranden af domänintendenten och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

På grund af hvad i ärendet förekommit tillstyrkte statsrådet, att Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva,

att af förra landshöfdingebostället kungsgården Noret finge till staden Falun med eganderätt upplåtas de å ofvan omförmälda, af stadsbyggmästaren Skarin öfver en del af kungsgårdens mark upprättade karta med litt. B och C betecknade områden, tillsammans omfattande 24 hektar 85 ar 78 kvadratmeter, jemte derå växande skog, mot det att staden till kronan för nämnda områden erlade lösen, som skulle bestämmas i den ordning, som i nådiga förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt,

att områdena finge af staden tillträdas vid nu löpande arrendeperiods utgång den 14 mars 1901,

att löseskillingen skulle erläggas vid tillträdet och af staden till landtränteriet i länet inbetalas,

att staden före områdenas tillträdande å den i kronans ego bibehållna delen af kungsgården å plats, som vid laga syn bestämdes, och enligt de närmare föreskrifter, som dervid meddelades, ej mindre verkstälde erforderlig planering af tomter för uppförande af nya byggnader i stället för de å det med litt. C betecknade området nu befintliga än äfven, så tidigt att byggnaderna blefve till insyning färdiga före den 14 mars 1901, uppförde dylika, för egendomens skötsel tillräckliga byggnader, hvarefter de äldre byggnaderna finge af staden fritt disponeras, samt

att staden uppsatte och för all framtid underhölle stängsel mellan de upplåtna områdena och kronans angränsande mark;

hemställande statsrådet tillika, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, att löseskillingen för ifrågavarande jordområden finge tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Hvad statsrådet sålunda tillstyrkt behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen Regenten bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Hjalmar Rettig.
